

Rola emerytur minimalnych w systemie składkowym a rola nieskładkowych gwarancji minimalnych

Aksjologia systemu i wyzwania prawne

dr Andrzej Szybkie

Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Warszawa, kwiecień 2017 r.

Teza:

W polskim powszechnym systemie emerytalnym instytucja gwarancji minimalnego świadczenia wymaga przebudowy, uwzględniając zasadę solidarności społecznej oraz koszt administrowania drastycznie niskimi świadczeniami

Plan prezentacji

- Pytanie o aksjologię systemu emerytalnego
- Obecny stan prawny
- Liczby dotyczące problemu
- Rola stażu w systemie emerytalnym
- Jak zbudować gwarancję minimalnej emerytury
- Koszt obsługi niskich emerytur
- Rozwiązania

Pytanie o aksjologię zreformowanego systemu emerytalnego

Czy 4 grosze można uznać za emeryturę ?

E,Munk, Krzyk

Pojawia się pytanie o konflikt wartości:

- zapewnienia minimalnej emerytury na godziwym poziomie (solidarność) oraz
- zapewnienia emerytury adekwatnej do wpłaconych składek (ekwiwalentność)

Ilustracja walki z traktatu De Arte Athletica (XVI w.)

Aktualny stan prawny. Gwarancja minimum w zreformowanym systemie emerytalnym

Emerytura w polskim systemie zreformowanym

- prawo do emerytury nie zależy od długości okresów ubezpieczenia = prawo nabywa się za jakikolwiek okres ubezpieczenia
- wysokość emerytury oparta na systemie zdefiniowanej składki:

$$E = \frac{\text{zewidencjonowana zwaloryzowana kwota składek emerytalnych}^*}{\text{dalsze średnie trwanie życia wyrażone w miesiącach}}$$

* wraz z kwotą środków zewidencjonowanych na subkoncie oraz ewentualną kwotą zwaloryzowanego kapitału początkowego za staż sprzed 1999 r.

Emerytura w systemie zreformowanym dla urodzonych po 31.12.1948 r.

Prawo do emerytury:

- ukończenie powszechnego wieku emerytalnego
- brak warunku minimalnego stażu (emerytura nawet za jedną składkę)

Gwarancja podwyższenia kwoty emerytury do kwoty najniższego świadczenia:

- ukończenie powszechnego wieku emerytalnego
- staż (okresy składkowe i nieskładkowe) 20/25 lat
(obecnie zmiana ustawy)

Okresy składkowe i nieskładkowe (staż)

W polskim zreformowanym systemie emerytalnym staż emerytalny:

- nie służy otwarciu prawa do świadczenia
- służy jedynie uzyskaniu możliwości pobierania świadczenia w gwarantowanej wysokości minimalnej

Liczby obrazujące problem

Liczba emerytur
wypłacanych przez ZUS
z systemu zreformowanego
1 388 600 emerytów

stan na **grudzień 2015 r.**

w tym wypłacanych w wysokości
niższej niż najniższa
76 300 emerytów (5,4% emerytów z nowego systemu)

bez emerytur realizowanych na mocy umów międzynarodowych oraz bez emerytur osób mających również prawo do świadczenia rolniczego

Liczba osób pobierających
emerytury z nowego systemu
wypłacane przez ZUS
1 654 500 emerytów

stan na **grudzień 2016 r.**

w tym otrzymujących świadczenia w wysokości
niższej niż najniższa emerytura
(bez emerytur z urzędu i bez emerytur częściowych)

95 400 emerytów (5,7% emerytów z nowego systemu)

*bez emerytur realizowanych na mocy umów międzynarodowych oraz bez emerytur osób mających również
prawo do świadczenia rolniczego*

Tendencja

w grudniu 2015 r.

5,4 % emerytów z nowego systemu pobierało emerytury poniżej najniższej kwoty świadczenia

w grudniu 2016 r.

5,7 % emerytów z nowego systemu pobierało emerytury poniżej najniższej kwoty świadczenia

Problem „emerytur groszowych”

Najniższa kwota pobieranej z ZUS emerytury w grudniu 2016 r. wynosiła **0,04 zł**

podczas gdy obowiązujące ustawowe kwoty
najniższej emerytury wynosiły:

od marca 2016 r. - **882,56 zł**,

od marca 2017 r. - **1 000,00 zł**

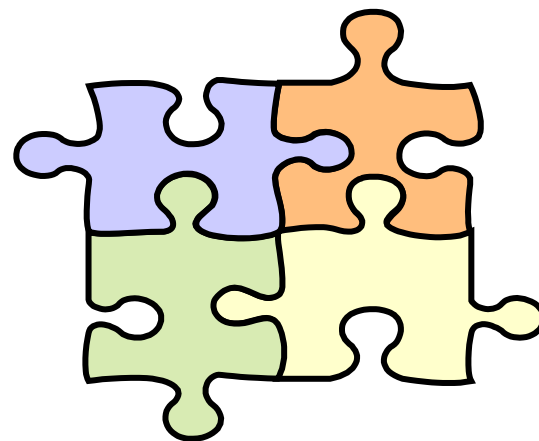
**Struktura osób pobierających emeryturę
nowosystemową w wysokości niższej niż
najniższa (bez emerytur z urzędu, bez
emerytury częściowych) - XII 2016**

Wysokość w zł			w %
Ogółem			100,0
300,00 zł i mniej			2,2
300,01	-	400,00	2,2
400,01	-	500,00	5,6
500,01	-	600,00	12,7
600,01	-	700,00	20,9
700,01	-	800,00	35,3
800,01	-	882,55	21,1

Łączna kwota wypłaconych w XII 2015 emerytur w wysokości niższej niż minimalna wyniosła 53,5 mln zł (ok. 12,4 mln euro).

Łączna kwota wypłaconych w XII 2016 r. emerytur w wysokości niższej niż najniższa wyniosła 65,5 mln zł (ok. 15,2 mln euro).

Rola stażu emerytalnego

Czy staż ma w zreformowanym systemie emerytalnym:

- otwierać prawo do emerytury
- służyć jedynie do uzyskania gwarancji minimalnej kwoty do wypłaty (a jeśli tak, to staż w jakim wymiarze), przy braku warunku stażu jako warunku nabycia prawa do świadczenia
- pełnić obie funkcje jednocześnie, tj. otwierać prawo do emerytury i jednocześnie gwarantować wysokość świadczenia na określonym poziomie minimalnym

Powstaje również pytanie, o jaki staż powinno chodzić: okresy składkowe, czy również nieskładkowe ?

Jak zbudować gwarancję minimalnego świadczenia

Propozycja

- Czy gwarancję minimalnego świadczenia powiązać ze stażem ?
- Jeśli tak, to w jakim wymiarze ?
- Czy uwzględniać również okresy nieskładkowe?

Propozycja

Czy gwarancję minimalnego świadczenia powiązać ją ze zewidencjonowaniem takiej sumy składek, z której w wyniku podziału przez średnie dalsze trwanie życia wychodzi progowa akceptowalna kwota emerytury ?

Propozycja

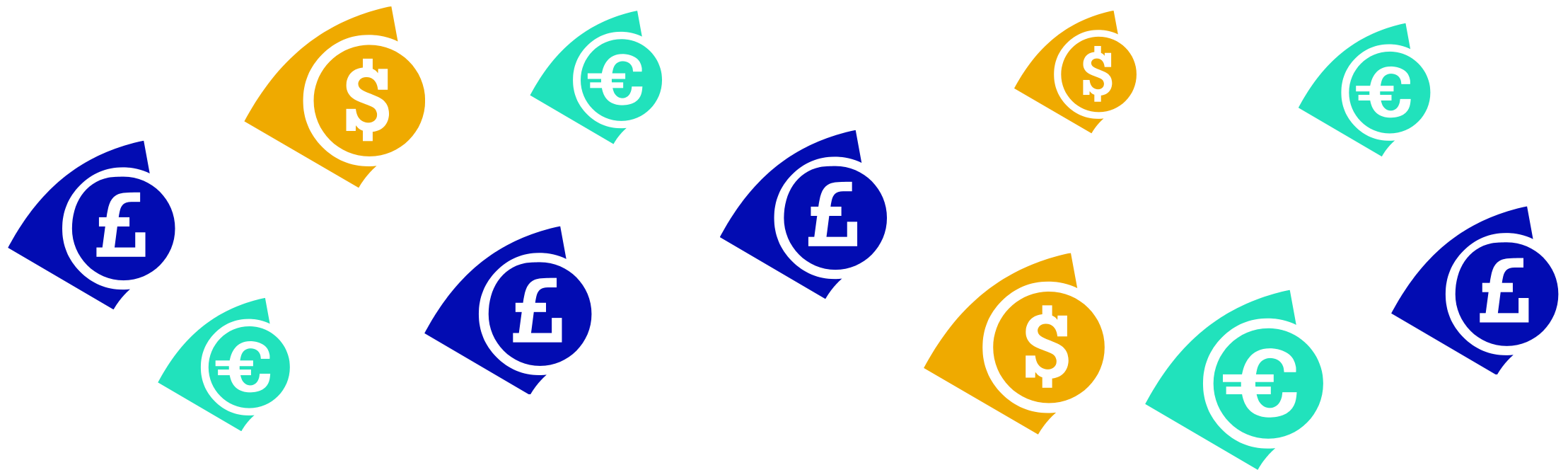

Czy gwarancję minimalnego świadczenia powiązać jednocześnie:

- ze stażem i jeśli tak to w jakim wymiarze i czy uwzględniać również okresy nieskładkowe?
- ze zewidencjonowaniem takiej sumy składek, z której w wyniku podziału przez średnie dalsze trwanie życia wychodzi progowa akceptowalna kwota emerytury ?

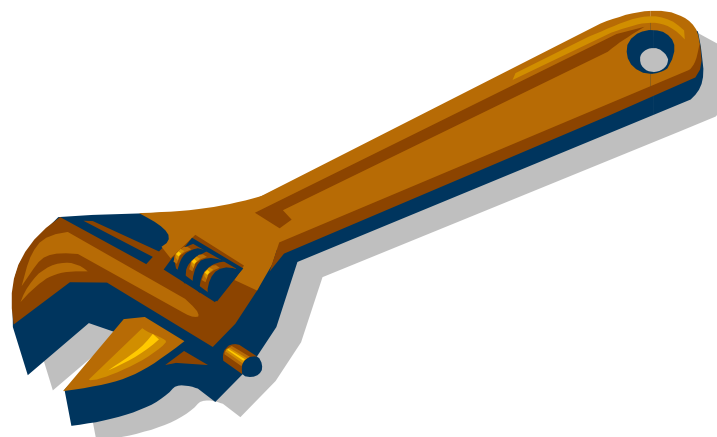
Koszt obsługi niskich emerytur

- Czy opłaca się Państwu ponosić koszty administracyjne obsługi drastycznie niskich emerytur, np. w kwotach 0,04 zł, 0,24 zł, 24 zł, 87 zł ?
- Czy warto ponosić koszty administracyjne ustalania prawa do świadczenia przez organy administracyjne i wypłaty, przetwarzania plików w systemie informatycznym, koszty obsługi należności publicznoprawnych (np. PIT, składka zdrowotna), waloryzowania świadczenia, papier, drukarki, informatyka, itd. żeby wypłacać drastycznie niskie kwoty świadczeń ?

Rozwiązania

Zarówno

- aksjologia systemu emerytalnego jako części systemu ubezpieczeń społecznych

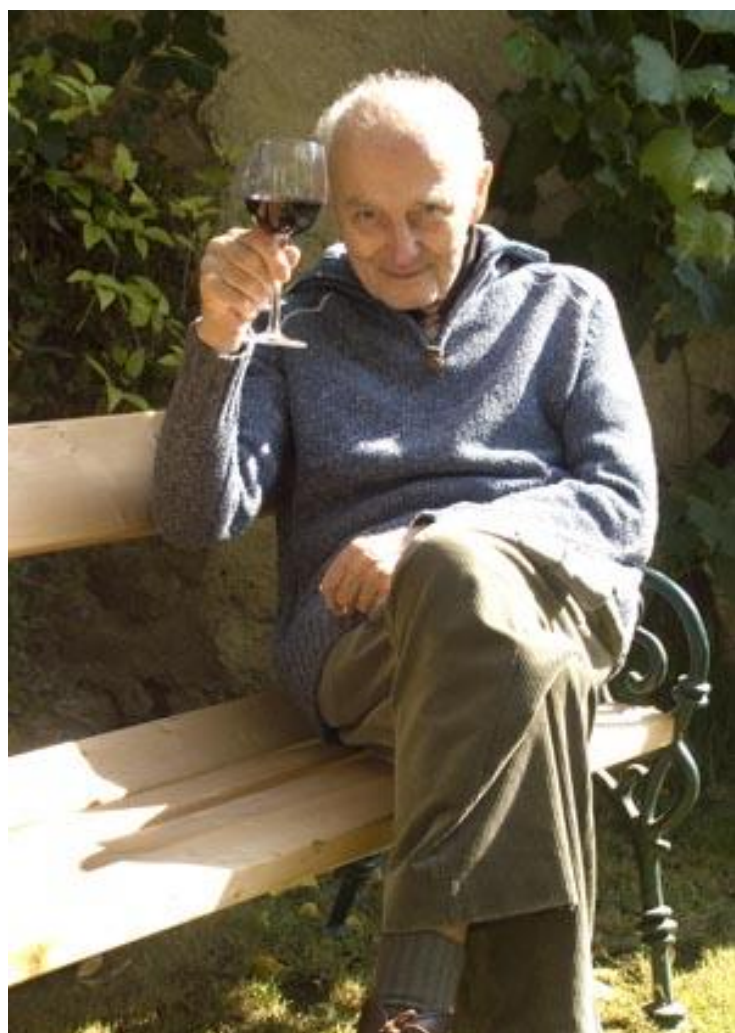
jak również

- koszt administrowania drastycznie niskimi świadczeniami

przemawiają za zrewidowaniem dotychczasowego stanu prawnego i budową nowych instytucji prawnych, dla rozwiązania tych problemów.

Kierunki rozwiązań ?

- Czy nie powiązać gwarancji minimalnej emerytury z otwarciem prawa do emerytury i minimalnym stażem ?
- Czy wprowadzić np. instytucję jednorazowej wypłaty świadczenia zamiast wypłat cyklicznych?
- Emerytura obywatelska ?
- Emerytura socjalna jako uzupełnienie systemu ?
- Czy gwarancja minimalnego poziomu powinna podlegać ochronie przez system pomocy społecznej ?

Dziękuję za uwagę

ZAKŁAD
UBEZPIECZEŃ
SPOŁECZNYCH